

Iconography of Buddhism II

...

Od druhého do prvního století př. Kr. takové kláštery byly odkryty v Bjahe a Karli nedaleko od Bombaje. Monastické cely byly typicky seřazeny kolem centrální obdélníkové haly užívané pro uctívání. Stejně jako se starobylým posvátným místem, které buddhisté osvětili symbolem velké otevřené stupy, tak také tyto haly měly nyní svoji stupu uvnitř pro ceremoniální obcházení mnichy v kruhu (kolování). V pozdějších stoletích podobizny Budhy byly vytesány na takových stupách jaké je možno vidět v jeskyních Ajanta a Ellura, toto je totožné se spojením podobizny Šivi s jeho ikonickou formou. A takováto hala pro shromáždění mnichů se stala typickým buddhistickým chrámem (vihara), obydlené místo, kde je držena Budhova podobizna. Za třetí, příspěvek mahájána buddhismu znamenal užití těchto tendencí v hindu bhakti a buddhistickém uctívání nového konceptu Budhy: nyní byl viděn jako ztělesnění absolutního světového principu a zosobnění nejvyšší pravdy, moudrosti a dobra. Ne jenom, že byl velký mudrc a učitel, kteréhož cesta překonala i bohy, nyní se stal posvátnou osobou, soucitným spasitelem, kterého jeho věřící chtěli vidět a ctít s osobní úctou. V jednom smyslu to byl návrat buddhismu k jeho původu v hindu-tradici, proces zevšeobecnění, což nakonec vedlo k jeho absorpci do hinduismu. Nicméně, z pohledu stoupenců mahájány, bylo potřeba více přístupných cest k dosažení spásy, než bylo dáno starou školou moudrosti s její přísnou doktrínou a podmínkami. Podle buddhistické kosmologie, od časů Budhy existoval úpadek: následující periodické cykly zlepšení a degenerace a jenom malé množství mnichů se nyní mohlo stát arahaty a dosáhnout nirvány. Mahájána měla za své, že vyřešila tuto situaci více pozitivní a srozumitelnou cestou, což umožňovalo Budhu a další svaté figury k dispozici v čase potřeby a oživilo ztracené učení z minulosti a nabídlo nové naděje pro budoucnost. V ikonografii (zobrazení ideálu) to vyústilo v uvolnění Budhovy postavy pro zobrazení v osobní formě a toto srozumitelně podané ve vztahu ke všem úrovním buddhistické kosmologie - od pozemského života po výšiny propagovaného buddhistického panteonu. Skrze mahájánu buddhismus uvítal ztělesnění Budhy, jako cestu k požehnání, jak pro mnichy, tak pro všechny následovníky. Všechny tyto faktory byly vlastní k buddhistické scéně v Indii, ale čtvrtý element byl cizí - vliv helénistického a římského umění na severozápadu Indie kde škola gandhara rozkvétala od konce prvního do pátého století př. Kr.

Není možno zjistit, jestli to má původ v Indii nebo to bylo půjčeno v kushanove synkretismu .

...

z helénistického znázornění heliosu, zbožňovaných římských vládců nebo iránských bohů, takový jako mithra zářící světlo. Hlava ukazuje dystinktivní znaky Budhy jako velkého muže. Dlouhé ušní lalůčky jsou znakem vznešenosti, pravděpodobně vytahané nošením těžkých ozdob, jak bylo v Indii zvykem, ale Buddha se vzdal všech těchto materiálních ornamentů. Mezi jeho očima je urna, malý krystal nebo bílá kudrlinka vlasů znázorňující moudrost, což by nemělo být zaměněno se třetím okem Šivy ačkoliv k tomuto spojení došlo v pozdějším tantrickém buddhismu. Nakonec přicházíme k distinktivnímu výčnělku na vrcholu Budhovy hlavy, ushnisha. Tento termín původně znamenal turban pravděpodobně byl myšlen uzel vlasů, na kterém byl

princův turban nošen. Tady jsou vlasy znázorněny jako bohaté a vlnité v gandharském stylu, což je možná ovlivněno krobylosem (uzel vlasu) helénistických soch Apola. Jakýkoliv původ tohoto zvláštního znaku dokazuje překlad tohoto výčnělku jako držitel nadpřirozené moudrosti a síly. V Thajsku to bylo nadále rozvinuto do poupěte lotosu a dokonce plamene namířeného do gury. Co se týká stylu vlasů Budhy, tak ty měly být krátké, protože potom co si Budha ustříhl vlasy po velkém zřeknutí se světa, tak nikdy nenarostly delší než krátké kudrny točící se doprava. Tyto ikonografické detaily byly převzaty z lakhsanas o těle velkého muže, zmíněný v dřívějších buddhistických testech jako 32 hlavních znaků a 80 vedlejších znaků. Přirozeně jenom několik z těchto bylo možno znázornit na konkrétní podobizně, ale hlavní charakteristiky se staly standardem. Mudry jsou důležité, protože se objevují ve všech imidzích a indikují aktivitu Budhy. Mnoho variant bylo vyvinuto ve školách buddhismu, alespoň šest základních by nemělo být opomenuto. Pozice koncentrace v jogické meditaci je znázorněna dhyana-mudrou, ve které jsou ruce přeložené, dlaněmi vzhůru na klíně. Když Budha dosáhl osvětlení po dlouhé meditaci, tak svolal zemi aby svědčila jeho dosažení tím, že se jí dotkl konečky prstů jeho pravé ruky, obvykle zobrazené, jak visí přes jeho pravé koleno; toto je bhumisparsha-mudra. Jako další, Budha učil dharmu, a toto 'otočení kola zákonů' je ukázáno prsty imitující pohyb kola, ruce pozvednuty do výše hrudi a ukazovák s palcem tvořící kruh. To poslední gesto je také použito s pozvednutou rukou ve vitakarka-mudra vyjadřující expozici doktríny a důvodu; také může zahrnout znovusestavení harmonie, jako když Budha uklidnil zběsilého slona. Ochrana a ujistění jeho posluchačů naleznou vyjádření ve zdvižené pravé ruce abhaje-mudry; levá ruka je obvykle držena dlaní vzhůru, ale v Thajsku jsou někdy obě ruce zvednuty. Vyplnění přísah a soucitné udělení proseb jsou poukázány vara-mudrou s rukou drženou dolů, dlaně nahoru. Původně tyto mudry patří k hinduistické tradici, ale staly se asijským charakterem Budhova zobrazení. Vše co bylo řečeno silně poukazuje k indickým základům buddhistické ikonografie. Západní elementy při formaci umění gandhary byly důležité jako další faktory ve stimulaci vývoje a utváření široce rozšířeného vzhledu Budhy. Toto je evidentní ve hře mezi gandharou a dalšími indickými styly, konkrétně těmi, které rozkvétaly v Mathuře během stejné doby pod vládou Kúšana v severní Indii. Sedící Budha z Mathury - druhé století po Kr., je mnohem více rodilá indická figura, méně 'nádherná' než ta z gandhary, ale více plná života a vyjádření duchovna a vítězství Budhy, připomínající jain vzhled éry Mathury. Distinktivní charakteristiky jsou znaky kol na obou Budhových šlapácích a hlava je zdvižena v abhayamudře; hlava je korunovaná s ushnisha - jako by navrstvená mušle hlemýžďe; a tělo je oděno jenom v jemném dhoti. Výraz tváře je více živý a přátelský než stylizovaná gandhara tvář, a především, Budha je silný a aktivní hrdina - oplývající energií "probuzeného", připraven učít svět v potřebě spásy. Tady je jádro opravdové indické spirituality, podtrhávající dřívější vzhled Budhy. Skulptury mathury později získávají na eleganci a vzešenosti, bezpochyby díky vlivu gandhary.

Stojící Budha, ze 4 do 5 století, nosí dlouhý šat se symetrickými přehyby; ale styl mathury toto pozměnil do tenkého, téměř průhledného oděvu, sanghati mnicha, s vlnkovitými překlady zvýrazňující kontury perfektního těla Budhy jako 'druhá kůže'. V tomto období, 4 do 7 století, klasický styl gupty zkombinoval tyto elementy indické tradice v představách obdařených aristokratickým půvabem a harmonií. Jedna z

nejslavnějších a nejvlivnějších byla podoba sedícího Budhy ze Sarnathy pátého století v 'srnčím parku' kde Budha přednesl svou první rozpravu. Toto téma je vyjádřeno ikonograficky v mudře; ale je zajímavostí, že i neikonografické kolo dharma je znázorněno (na podstavci pod podobou, kde lidé uctívají tento symbol). Budha je usazen na lotusové rohoži jeho královského trůnu, s vyzdobeným kruhem světla za sebou a honorován nebeskými bytostmi nad leogryphy. Jogická pozice dává celé kompozici trojúhelníkový tvar a hladká, štíhlá figura vypovídá o typickém vnitřním duchovnu: nejfajnovější Budhovy sochy klasického období. Gupty navzdory jejich delikátní, vyzařující kráse, jemných linií půvabné majestátnosti, se zdají vzdálené od světa fenoménů: jeví se chladné a nepřístupné; víčka jsou napolo zavřené, naznačující rozjímání (introspekci); jako kdyby se Budha nedíval na nic ve fyzickém světě, ale byl ponořen ve vizi, v hluboké meditaci. Pozdější vzhledy gupty ukazují více indické přívětivosti a otevřenější lidskosti, jako v jeskynních chrámech Ajanta a Ellura západocentralní Indie. Velká podobizna ze sedmého století v jeskyni v Ellure znázorňuje Budhu sedícího v evropském stylu, naznačující akci a manifestaci raději než soustředěnou meditaci. Byl to tento grandiózní ale také přívětivý styl gupty, který buddhismus přinesl a rozšířil po jižní Asii, zatímco gandhara styl ovlivnil buddhismus v severní a východní části Indie. Vitalita těchto klasických stylů pokračovala v nových formách v těchto zemích. Tak jako v hinduismu, období středověku přineslo standardizaci buddhistických podob; použití 'poukazujících rámců' zajistilo přesné proporce jako určení instrukcí pro výrobce podob. Takže v systému měření je použit jeden thalam - délka tváře, pět těchto činní výšku usazené figury a devět stojící. V Tibetu tato "navatála" ideálu člověka byla viděna jako mikrokosmos devítidílného rozdělení světa. Byly také vyprávěny legendy, kde údajný původ těchto podobizen byl od Budhy samotného. O obyčejných umělcích se mínilo, že nedokázali zachytit jeho podobu, takže Budha projektoval svou vlastní podobu pro znázornění, nebo měl svůj stín zobrazený na zemi. Jeden příběh o králi Udayana z Kusambi praví o jeho velké touze po zobrazení Budhy po jeho osvětlení, vyústil v podobu ze sandalového dřeva pět stop vysoké, která byla použita pro uvítání Budhy a rozšíření jeho učení. Legendy jako tyto daly legitimaci k portrétování Budhy, tím, že byly dány do spojení s autentickým archetypem z časů historického Budhy s jeho svolením. A tím také podpořily populární víru v zázračnou sílu takových podob a pravých kopií z nich udělaných. Theravada buddhismus a jižní Asie mají ve zvyku kontrastovat tzv. superstiční a metafyzické elaborace mahájány s více střízlivou jednoduchostí školy hinajany (raději nazývanou theravada nebo učení starších, reprezentující starší moudrost). V umění hynájány, na Ceylonu, v Burmě a Siamu není nic jiného než nekonečné opakování podoby pozemského Budhy. Toto opakování připomíná klidnou a majestátnou monotonii sūter (textů). Je zde určité porozumění, ale kontrast je hrubě zjednodušen. Země jihovýchodní Asie, které nyní následují výlučně cestu theravady jsou vlastně dědici mnohem více komplexní náboženské smíšeniny. V dřívějších stoletích, hinduismus a mahájána převládali a přispěli k základní ikonografii buddhismu, která byla přijata všemi. Navzdory rozdílností těchto dvou hlavních škol buddhismu...